

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Lisansüstü Eğitim İsteklilikleri Üzerine Bir Çalışma (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği)¹

Bahadır KÖKSALAN²

İlhan İLTER³

Erhan GÖRMEZ⁴

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özelliklerini ve lisansüstü eğitim istekliliklerini belirlemektir. Çalışma grubunu 2008-2009 akademik yılında Fırat, İnönü ve Erzincan Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 140 kız, 172 erkek olmak üzere toplam 312 öğretmen adayı oluşturmuştur. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma betimsel niteliktedir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen sosyo kültürel özellikleri belirleyici anketle ve lisansüstü eğitim isteklilikleri belirleyen Likert tipi ölçekle toplanmıştır. Ölçekteki veriler SPSS 15.0 paket programında frekans, yüzde dağılımı ve aritmetik ortalama teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda araştırmada öğrencilerin %70,1'inin genel liselerden mezun olduğu; % 90,4'ünün annesinin ev hanımı olduğu; %35,6'sının babasının memur olduğu ve baba öğrenim durumuna göre, çoğunluğunun eğitim seviyesinin orta öğretim düzeyinde olduğu görülmüştür. Aile gelir durumuna göre ise öğrencilerin toplumun daha çok alt ve orta gelirli ailelerden geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin lisansüstü eğitim istekliliklerinin olumlu olduğu, ancak isteklilik puanlarının çok yüksek olmadığı ortaya çıkmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Öğretmenlik mesleği, sosyo-kültürel özellikler, lisansüstü eğitim.

¹ Bu çalışma I.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd.Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Anabilim Dalı
bahadirkoksalan@hotmail.com

³ MEB Sınıf Öğretmeni. Atatürk Ün. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Öğrencisi,
ilhanilter5@hotmail.com

⁴ MEB Sınıf Öğretmeni. Atatürk Ün. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Öğrencisi,erhangormez@hotmail.com

A Study On Socio-Cultural Characteristics And Postgraduate Education Willingness Of The Classroom Teachers

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the socio-cultural characteristics and willingness of graduate education of teacher candidates. The study consists of 312 candidates including 140 female and 172 male attending to Primary Education Departments in Fırat, İnönü and Erzincan Universities in the 2008-2009 academic years. This research in which screening model was used a descriptive character. The data were collected with identified socio-cultural characteristics questionnaire by which was developed researcher and with a Likert-type scale determined willingness of postgraduate. The data on the scale was analyzed using techniques such as arithmetic average, percentage distribution and frequency in the SPSS 15.0 package program. As a result of the statistical analysis in the research it was observed that 70,1 percent of students were graduated from public high schools; 90,4 percent of mothers were housewife; 35,6 percent of fathers were civil servant and according to the father educational status, the majority of level education was in the middle school level educational. According to the family's income, it was seen that students had come from lower and middle income families of society. Also, it was concluded that students' willingness to the postgraduate was positive but willingness scores not very high.

KEYWORDS: Teaching profession, socio-cultural characteristics, post-graduate education.

GİRİŞ

Öğretmenlik mesleği çok eski bir uğraş alanı olmasına rağmen bunun bir meslek olarak kabul görmesi oldukça yenidir. Günümüzde bile birçok insan belli konuda bilgi ve beceriye sahip olan kişilerin öğretmen olabileceğine inanmaktadır. Oysa eğitimin bir bilim olarak ortaya çıkması ve gelişmesiyle birlikte öğretmenlik meslek bilgisi önem kazanmaya başlamış ve öğretmenlik mesleği için bireylerin özel bilgi ve becerilere sahip olması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Erden, 1998).

Öğretmenlik mesleğini tanımlamada izlenecek yaklaşımlarından biri de bu terimi oluşturan alt kavramlardan olan meslek ve öğretmen sözcüklerinin ifade ettiği anlamlardan yola çıkmaktır. Bilindiği gibi terminolojide bu iki kavramın ifade ettiği anlamlar açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre öğretmen; eğitim sektöründe öğretim hizmeti yapan, iş gören kişidir. Karslı'ya (2004) göre, öğretmen; eğitim sisteminin en stratejik parçalarından biridir. Meslek ise sosyal, ekonomik, bilim ve teknolojik boyutları olan bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu bir iş bölümü sonucu ortaya çıkmış bir uğraştır. Bu uğraş aynı zamanda alanla ilgili özel bir formasyonu gerektirmektedir. Bu alt kavramların ifade ettiği anlamlardan yola çıkarak öğretmenlik mesleğine genel bir tanım getirmek mümkündür. Hacıgözü ve Alkan'a (1995) göre, öğretmenlik mesleği eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik boyutlara sahip

alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan, akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren profesyonel statüde bir uğraş alanı olarak ifade edilmektedir.

Her meslek alanı belirli yasal temellere sahiptir. Bu yasal temel, mesleğin işleyişini, mesleğe ilişkin görev ve sorumluluk alanlarını belirler. Öğretmenlik mesleği de bu yasal dayanaklara göre yürütülmektedir. Öğretmenlik mesleğinin yasal temeli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunuyla oluşturulmuştur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43.maddesine göre öğretmenlik mesleği; devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir uzmanlık mesleği olarak tanımlanmaktadır.

Yine öğretmenlik mesleği ile başka tanımlara bakıldığında; Tekişik'e (1986) göre, öğretmenlik mesleği; yetişmekte olan nesli, ailesi, çevresi, milleti, devleti ve vatani için daima yararlı, yapıcı, yaratıcı, iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirme sanatıdır. Öğretmenler vasıtasıyla yetiştirilen bu insanlar, ailesini ve milletini mutlu kılar, ülkesine ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda olumlu katkılar sağlar. Bu bakımdan milletimizin geleceği ve ülkemizin çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması için öncelikle öğretmenlerin ve öğretmen olacakların mesleki anlamda yeterli donanıma sahip olmaları ve bunu en iyi şekilde eğitim ve öğretime yansıtmaları gerekir.

Şişman'ın da (1999) belirttiği gibi, öğretmenlik mesleği insanlarla ilişkiler yönünden diğer bazı mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimi ile ilişkili ve etkileşim içinde yerine getirilen bir meslektir. Öğretmenlik sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilere değil; aynı zamanda okul dışında verilenlerle ve toplumla da iç içe olan bir meslek türüdür. Nitekim öğretmenlerin bu kitleyle birliktelikleri ve ilişkileri okul yaşamında ve sonrasında yıllarca sürebilmektedir.

Uçan (2002 Akt: Güdek, 2007) öğretmenlik mesleğini özü bakımından sıradan bir meslek olarak değil; tam tersine sıra dışı bir meslek olarak tanımlamıştır. Bu durum aslında öğretmenliğin stratejik bir hizmet alanına sahip olmasından kaynaklandığını göstermektedir. Ülkemizde mesleklerin yapısına bakıldığında öğretmenlik mesleği Türkiye'de bireylerinin toplumun ve devletin en stratejik hizmetlerinden biri üstlenmiş bulunmaktadır. Keza öğretmenliğin bir peygamberlik mesleği olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak görülmektedir. Bu açılardan bakıldığında öğretmenlik mesleğinin stratejik önemi ve vazgeçilmezliği giderek artmakta ve toplumda yüksek nitelikte öğretmenlik mesleğine duyulan gereksinim daha fazla olmaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin her meslek gibi kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler bir bakıma bir mesleği diğer mesleklerden ayıran niteliklerdir. Erden'e (1998) göre, öğretmenlik mesleğinin bazı temel özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

1. Öğretmenlik tüm ülkelerde görülen en yaygın mesleklerden biridir.

2. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmı devlet memurlarından oluşmaktadır.
3. Öğretmenlik mesleğini daha çok toplumun alt sınıflarından gelen bireyler seçmektedir.
4. Öğretmenlik mesleğinin geliri düşüktür.
5. Öğretmenlik mesleğini değiştirenlerin ve terk edenlerin oranı yüksektir.
6. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü çok yüksek değildir.
7. Öğretmenlik mesleği bayanlar tarafından giderek daha çok tercih edilen bir meslek haline gelmektedir.

Tezcan (1992) öğretmenlik mesleğinin meslekler hiyerarşisinde bugün alt sıralarda yer aldığını ve sosyo- ekonomik statüsünün düşük olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu durumun sebebi yalnız toplumun mesleğe atfettiği değerle değil, aynı zamanda daha başka sebeplerin de olmasıdır. Bunlar ise; mesleki şartlar, devlete bağımlı olması, gereği gibi örgütlenmemesi, meşgul olunan kesimin toplumda belli ve önemli bir statüye sahip olmaması ve düşük ücretle çalışma mecburiyeti gibi sebeplerdir.

Ülkemizde özellikle sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun toplumun alt ve orta sosyo-ekonomik ailelerden gelen bireyler tarafından oluştuğuna dair yaygın bir görüş vardır. Erden'e (1998) göre, bu durumun başlıca nedeni; Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ilkökul öğretmeni yetiştiren öğretmen okullarının parasız yatılı okullar olmasıdır. Bu okullar yoluyla özellikle kırsal kesimde yaşayan ailelerin çocukları öğretmenlik mesleği ile toplumsal statülerini yükseltebilmekteydiler. Ancak günümüze baktığımızda öğretmenlik mesleğinde yüksek öğretimin şart olması ve hatta yüksek lisans ve doktora programlarının açılmasıyla öğretmenlik mesleği daha popüler hale gelmiştir. Bundan dolayı artık bu mesleği sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ailelerden gelen bireylerin de tercih ettiği görülmektedir. Nitekim makalemizde de bu durumu destekleyecek sonuçlar yer almıştır.

Makalemizin başlığında bulunan bir diğer konu ise lisansüstü eğitimidir. Lisansüstü eğitim, lisans eğitimine dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitim ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlik çalışması ve tıpta uzmanlık ile bunların gerektirdiği eğitim öğretim bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanmaktadır (YÖK, Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği Mad. 2. ve Mad.3). Varış'a (1972) göre, lisansüstü eğitim, üniversitede lisansüstü derecelere götüren, araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Lisansüstü eğitim bir bilgi alanında derinlemesine çalışarak, lisans eğitiminden daha üst seviyede bilgi ve etkinliğe sahip olan yüksek ihtisas gücünü yetiştiren eğitim programıdır. Verilen bu programlar bireylerin mesleki alanda donanımlarını artırmak, akademik derinleşmeyi sağlamak ve ilgili iş alanlarında gerekli, nitelikli elemanları yetiştirmek amacındadır. Lisansüstü eğitimin işlevleri incelendiğinde ise üniversitelerin işlevleri ile paralellik gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Arıcı'ya (1997 Akt: Alhas, 2006) göre, bu işlevler; bilim ve sanat üretmek, toplumsal sorunları doğru algılamak, sorunlara çözüm önerileri

geliştirmek ve üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak olarak ifade edilmiştir. Lisansüstü eğitimin birinci amacı yükseköğretim kurumlarının geleceği için öğretim üyelerini ve araştırmacıları yetiştirmek ve akademik alt yapıyı oluşturmak; ikinci amacı ise ülkelerin teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişmeleri ile ilgili sorunlarına çözüm getirmektir.

Sevinç (2001), lisansüstü eğitimin ülke kalkınmasında ve ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan tipinin oluşmasında önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. Artık lisansüstü eğitim örgün eğitimin bir basamağı durumuna gelmiştir. Karakütük (1989) lisansüstü eğitimin gelişmesini ve önem kazanmasını şu nedenlere bağlamaktadır:

1. Bilgi birikimleri, teknolojiadaki hızlı gelişim yüksek öğretimden mezun olduktan sonra da lisansüstü eğitimi gerekli kılması.
2. Ülke kalkınmasında yüksek nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulması.
3. Bilim ve teknolojinin hızlı biçimde gelişmesi ve bu konuda üniversitelerin önemli bir rol üstlenmesi.
4. Temel eğitim süresinin uzaması ve çağ nüfusunun artması.
5. Yükseköğretimde okullaşma oranının artması ile birlikte öğretim üyesine olan gereksinimin de artması.

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde; bu durumun günümüzde de geçerli olduğu ve lisansüstü eğitimin öncelikli amacının yüksek akademisyen yetiştirme olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim kurumlarında daha iyi eğitilen öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek kuşakları daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitime olan ilgiyi artırmaktadır. Toplumların gereksinim duyduğu bilim adamı, öğretim görevlisi ve nitelikli öğretmen adayı yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü eğitim seçkin bir eğitimdir. Üniversitelerin yüksek nitelikli araştırma yapabilecek insan gücüne gereksinimi olduğu kadar sanayinin de yetişmiş insan gücüne gereksinimi bulunmaktadır. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı bilimsel verilere ulaşacak, kitleye etkin hitap edecek uzman öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır (Akt: Alhas,2006). Bu bağlamda lisansüstü eğitimin toplumun gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü oluşturmada etkin bir role sahip olduğu nitelendirilebilir.

Bilgi çağında yaşanan gelişmeler eğitim öğretim programlarının sürekli güncellenmesini ve öğretmenin bilgiyi salt aktaran bir yapıda değil; öğrencilere bilginin ulaşmasını ve öğrenmeyi öğretmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durumdan dolayı öğretmenin eğitim sürecindeki rolü her geçen gün artmakta ve öğretmen nitelikleri daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü öğretmen eğitiminin en önemli öğelerinden birini oluşturmaktadır. Çelenk'e (1988) göre, bireylerin eğitim süreci sonunda etkin ve dengeli bir şekilde topluma uyum sağlaması, eğitim öğretim çalışmalarının doğru düzenlenmesiyle yakından ilgilidir. Nitekim bu düzenlemeleri nesillere kazandıracak ve onları başarıya ulaştıracak olan da öğretmendir. Bu anlamda öğretmenlerin doğru yetiştirilerek niteliklerinin yükseltilmesi onların mesleki ve akademik yaşamlarındaki başarısını beraberinde

getirecektir. Ataünal'in (2003) da belirttiği gibi, öğretmenler; eğitim programlarını hedeflere uygun biçimde uygulayan meslek elamanlarıdır. Öğretmen, öğrencilerini yaşama yönlendiren, onların kendilerine ve topluma karşı tutumlarını şekillendiren, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini etkileyen en etkin ve sorumlu kişidir. Öğretmen toplumla özdeş kabul edilen, eğitimin temel unsuru olan ve toplumsal değerlerin temsilcisidir. Çağdaş insan niteliklerinin mimarıdır öğretmen. Bu nedenle hiçbir teknoloji ürününün öğretmenini yerini doldurması beklenemez.

Günümüzde geniş ölçüde teknolojiye dayanan bir eğitim düzeninde öğretmenin rolünün giderek arttığı bilinmektedir. Özellikle bunun önemini kavramış gelişmiş ülkelerde daha nitelikli öğretmen arayışı sürüp gitmektedir. Nitekim lisans programlarından sonra verilen yüksek lisans ve doktora programları bu mesleğin daha nitelikli hale gelmesinde oldukça etkilidir. YÖK'ün de (1982-2007) belirttiği gibi, öğretmenlik mesleği kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel statüde bir meslektir. Bundan dolayı öğretmen yetiştirmenin her şeyden önce sağlıklı bir sisteme dayandırılması ve bu mesleğin lisansüstü eğitim imkânlarından daha fazla yararlanması gerekir.

Araştırmanın Önemi

Bilim ve teknolojide ileri düzeye ulaşan hızlı gelişmeler eğitim öğretim sisteminde köklü değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu değişikliklerin başında öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi gelmektedir. Öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi; öğrencilerin bilgi çağına gerekleri doğrultusunda daha iyi yetişmesini sağlayarak toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan tipinin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan öğretmen adaylarının meslek öncesi demografik yapılarının ortaya konması ve lisansüstü eğitim istekliliklerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim araştırma kapsamındaki öğretmen adayları Türkiye'nin birçok bölgesinde öğretmen olarak görev alacak ve ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü oluşturacaktır. Yenilikleri takip etme ve kendilerini gerek alanlarında gerekse de eğitim bilimleri alanında geliştirme çabası vermekte olan öğretmenlerin büyük bir kısmının lisansüstü eğitimi tercih ettiği görülmektedir. Bu çalışma ile öğretmen nitelikleri için önem teşkil eden demografik yapı ve akademik isteklilik belirlenmiş olacaktır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarına yönelik çok fazla demografik çalışmalar olduğu görülmüştür, fakat öğretmen adaylarının meslek öncesi lisansüstü eğitim istekliliklerinin tespitine yönelik çalışmaların yeterli sayıda olmadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bütün bunlar eğitim sürecinin uygulayıcısı olan öğretmenin fenomeninin sürekli incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Problem Durumu

Bu çalışma ile Fırat, İnönü ve Erzincan Üniversitesi Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bilim dalında devam eden son sınıf öğrencilerin, sosyal ve kültürel özellikleri ve lisansüstü eğitim yapma isteklilikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Öğretmen yetiştiren kurumlarda sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri nelerdir? Bu özelliklerin kişisel değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırmanın birinci problemini ortaya koymaktadır. Öğretmen adayları mezun olduktan sonra lisansüstü eğitim almaya istekliler mi? Öğretmen adaylarının sosyo-kültürel özellikleri:

1. Cinsiyete göre,
2. Mezun olunan lise türüne göre,
3. Anne mesleğine göre,
4. Baba mesleğine göre,
5. Ailelerinin ikamet ettiği yere göre,
6. Baba öğrenim durumuna göre,
7. Aile gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

Bu araştırmanın temel amacına paralel olarak şu alt problemlere çözüm aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri; cinsiyet, mezun olunan lise türü, anne-baba mesleği, baba öğrenim, ikamet edilen yer ve aile gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf öğretmeni adayları mezun olduktan sonra alanlarında yüksek lisans ve doktora eğitimini almaya istekliler mi?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama deseni kullanılmıştır. Karasar'a (2005) göre, tarama modelleri geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde amaçların ifade edilişi genellikle soru cümleleri ile olur. Bunlar "Ne idi?", "Nedir?", "Ne ile ilgilidir?" ve "Nelerden oluşmaktadır?" gibi sorulardır. Kaptan'a (1998) göre, tarama modeli araştırması ile öğretmenler, denetmenler ve yöneticiler hakkında bilgi toplamak, bunları değişkenlerle olan ilişkileri yönünden incelemek kolay olmaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin sosyo-kültürel özelliklerini ve lisansüstü eğitim yapma istekliliklerini belirleme amacını taşıyan betimsel nitelikte bir çalışmadır. Genellikle bir Survey yöntemi olan betimleme yöntemi grupla ilgili genişliğine bir çalışmadır. Çok sayıda obje veya denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılır. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre, betimsel model, konunun hâlihazırdaki durumu araştırılarak değişkenler arasındaki ilişkinin değiştirilmeden yapılmasıdır. Bu araştırma modeline göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2008–2009 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi Fırat, İnönü ve Erzincan Üniversitesi sınıf öğretmenliği bilim dalındaki son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sınıflarda okuyan 140'ı kız ve 172'si erkek öğrenci olmak üzere yansız olarak seçilen toplam 312 sınıf öğretmeni adayı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Kaptan'a (1998) göre, araştırmanın örneklem seçiminde çeşitli teknikler ve yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar; şans, sistematik ve küme yöntemidir. Bu araştırmada amacına uygun olarak "küme yöntemi" kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Üniversite	Fakülte/ Bölüm	Örneklem
Fırat Üniversitesi	Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği	80
İnönü Üniversitesi	Eğitim Fak.Sınıf Öğretmenliği	120
Erzincan Üniversitesi	Eğitim Fak.Sınıf Öğretmenliği	112
Toplam		312

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sosyo-kültürel özelliklerini belirlemek amacıyla bilgi toplama aracı olan anket kullanılmıştır. Anket hazırlanırken Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan anketten faydalanılmış ve uzman görüşü ile bazı maddeleri düzenlenerek anketin son hali ortaya koyulmuştur. Anketteki maddeler öğrencilerin cinsiyetleri, anne, baba meslekleri, mezun oldukları lise türü, baba öğrenim durumu ve aile geliri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma istekliliklerini belirlemek amacıyla araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen 5'li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Lin'e göre (1976 Akt: Karasar, 2005), Likert, Thurstone ve Guttman gibi tutum ve istek ölçek arasında en çok kullanılan Likert türündeki ölçektir. Bilgisayar ortamında SPSS 15.0 programından yararlanılarak veriler çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Geliştirilen ölçekte yer alan ifadeler için "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "kısmen katılıyorum", "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum" dereceleri kullanılmıştır. Bu maddeler yorumlanırken *tamamen katılıyorum* seçeneğine 5,00–4,21, *katılıyorum* seçeneğine 4,20–3,41, *kısmen katılıyorum* seçeneğine 3,40–2,61, *katılmıyorum* seçeneğine 2,60–1,81, *hiç katılmıyorum* seçeneğine 1,80–1,00 arası puanlar verilmiştir.

BULGU ve YORUMLAR

Araştırma sorularının cevapları yapılan istatistiksel analizler sonucunda bulunmaya çalışılmış ve denenceler test edilmiştir. Bu çalışmaya dahil edilen her

alt problem ayrı ayrı incelenmiş ve ilgili tablo ilgili alt problemin altında yer almıştır.

Birinci Alt Problem

Araştırmanın birinci alt problemi “Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri; cinsiyet, mezun olunan lise türü, anne-baba mesleği, baba öğrenim, ikamet edilen yer ve aile gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin değişkenlere göre sosyo-kültürel özellikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	140	44,9
Erkek	172	55,1
Toplam	312	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında; öğrencilerin %44,9’u kız öğrencilerden, %55,1’i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Buradan erkeklerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türü Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda sınıf öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre dağılımları

Mezun Olunan Lise Türü	n	%
Genel Lise	222	71,2
Anadolu Öğretmen Lisesi	59	18,9
Yabancı Dil Ağırlıklı Program Uygulayan Lise	31	9,9
Toplam	312	100

Tablo 3’e göre öğrencilerin % 71,2’sinin “Genel lise”, % 18,9’unun “Anadolu Öğretmen Lisesi” ve % 9,9’unun da “Yabancı dil ağırlıklı program uygulayan liselerden” mezun olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan öğrencilerin mezun oldukları lise türü değişkenine göre genel liselerinden daha fazla mezun olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Anne Mesleği Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda sınıf öğretmeni adaylarının anne mesleğine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin anne mesleğine göre dağılımları

Anne Mesleği Durumu	n	%
Ev Hanımı	282	90,4
Memur	13	4,1
Serbest Meslek	3	1,0
İşçi	14	4,5
Toplam	312	100

Tablo 4'e göre, öğrencilerin % 90,4' ünün annesinin ev hanımı, % 4,1'inin annesinin memur, % 1 'inin annesinin serbest meslek ve % 4,5'inin annesinin işçi grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Tabloda adayların annelerinin mesleki durumu ağırlıklı olarak ev hanımı olarak görülmektedir. Anne mesleği ev hanımı olan öğrenciler genel toplamda % 90,4' tür.

Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda sınıf öğretmeni adaylarının baba mesleğine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin baba mesleğine göre dağılımları

Baba Mesleği Durumu	n	%
Memur	111	35,6
Esnaf ve Sanatkâr	33	10,6
Çiftçi	44	14,1
Serbest Meslek	57	18,3
İşçi	67	21,5
Toplam	312	100

Tablo 5'te öğrencilerin baba mesleğine göre dağılımları görülmektedir. Çizelgeye göre, öğrencilerin %35,6'sının babasının memur, %10,6'sının babasının esnaf ve sanatkâr, %14,1'inin babasının çiftçi, %18,3'ünün babasının serbest meslek ve % 21,5'inin babasının işçi olduğu görülmektedir. Buradan araştırma evrenindeki sınıf öğrenmeni adaylarının %35,6'sının memur kesimin çocuğu olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda sınıf öğretmeni adaylarının baba öğrenim durumuna göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre dağılımları

Baba Öğrenim Durumu	n	%
Okula Gitmemiş	12	3,8
İlkokul	89	28,5
Ortaokul	47	15,1
Lise	107	34,3
Üniversite	57	18,3
Toplam	312	100

Tablo 6’da baba öğrenim durumu değişkenine göre, öğrencilerin %3,8 ‘inin babasının okula gitmediği; % 28,5 ‘inin babasının ilkokul mezunu olduğu, % 15,1 ‘inin babasının ortaokul mezunu olduğu, % 34,3’ünün babasının lise mezunu olduğu ve % 18,3’ünün babasının üniversite mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan öğrencilerin baba öğrenim durumlarının genel olarak orta öğretim (n=107 genel lise) seviyesinde daha fazla toplandığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettiği Yere Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda sınıf öğretmeni adaylarının ailelerinin ikamet ettiği yerlere göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 7. Öğrenci ailelerinin ikamet ettiği yerlere göre dağılımları

Ailelerin İkamet Ettiği Yerler	n	%
Köy	36	11,5
İlçe Merkezi	60	19,2
İl Merkezi	212	67,9
Diğer	4	1,3
Toplam	312	100

Tabloya göre öğrencilerin yaşamlarının büyük çoğunluğunun geçirdikleri yerleşim birimleri göz önünde bulundurulduğunda; öğrenci ailelerinin % 11,5’inin köylerde, % 19,2’sinin ilçe merkezinde, %67,9’unun il merkezinde ve %1,3’ünün diğer bölgelerde ikamet ettikleri ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmen adaylarının aile gelir durumuna göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin aile gelir durumuna göre dağılımları

Aile Gelir Durumu	n	%
*Asgari ücret	39	12,5
Asgari ücret ile 1200 TL arasında	117	37,5
1201 TL–1800 TL arasında	106	34
1801 TL–3600 TL arasında	41	13,1

3601 TL üstü	9	2,9
Toplam	312	100

*2009 Yılı (01.07.2009 – 31.12.2009) 16 yaş büyükler için asgari ücret tutarı: Brüt Ücret: 693,00TL Net ücret: 496,53 TL <http://muhasebeturk.org>

Tablo 8’de aile gelir durumu değişkenine göre, öğrencilerin % 12,5’inin aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olduğu, %37,5 ‘inin aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olduğu, %34’ ünün aylık aile geliri 1201–1800 TL arasında olduğu, %13,1’inin aylık aile geliri 1801–3600 TL arasında olduğu ve %2,9’unun aile geliri 3601 TL’nin üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Değerlerin % 37,5’inin asgari ücret ile 1200 TL arasında ve %34 ‘ünün aylık aile gelirinin 1201 TL–1800 TL arasında daha fazla toplandığı görülmektedir.

İkinci Alt Problem

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sınıf öğretmeni adayları mezun olduktan sonra alanlarında yüksek lisans ve doktora eğitimini almaya istekliler mi? Öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma isteklilikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Öğrencilerin Lisansüstü Eğitim Yapma İstekliliklerine Yönelik Dağılımları

Aşağıda öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma istekliliklerine göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin lisansüstü eğitim alıp almama konusundaki isteklilik değerleri

<i>n</i>	<i>Ort</i>
312	3,41

Tablo 9’da görüldüğü gibi, öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma istekliliklerinin değer ortalaması 3,41 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçekten alınabilecek en fazla puanın 5,00 olduğu düşünüldüğünde adayların lisansüstü eğitim yapma isteklilik puanlarının yüksek olmadığı, ancak lisansüstü eğitime olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Bu sonuç öğretmen adayları üzerinde yapılan başka bir araştırma tarafından da benzerlik göstermektedir. Erkilic (2007) yaptığı bir çalışmada; sınıf öğretmenliği anabilim dalından mezun olacak öğrencilerin eğitim öğretim boyutunda lisansüstü eğitim istekliliklerinin değer ortalaması 4,03; sosyo ekonomik boyutunda 3,99; araştırma-geliştirme boyutunda ise 3,40 olarak bulmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin kariyer istekliliklerinin olumlu yönde olması mezun olduktan sonra kendi alanlarında lisansüstü eğitim alacakları ve bu durumun da mesleki ve akademik açıdan bireylere olumlu katkılar getireceği yönünde yorumlanabilir.

Tablo 10. Öğrencilerin yüksek lisans eğitimini alıp almama konusundaki isteklilik derecesine göre dağılımları

Yüksek Lisans Eğitimini Almayı İsteyip İstememe Derecesi	n	%	Ort
Tamamen Katılıyorum	77	24,7	3,82
Katılıyorum	80	25,6	
Kısmen Katılıyorum	66	21,2	
Katılmıyorum	54	17,3	
Hiç Katılmıyorum	35	11,2	
Toplam	312	100	

Tablo 10'a göre, öğrencilerin mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almayı isteyip istememe durumları incelendiğinde; öğrencilerin % 24,7'sinin yüksek lisans eğitimini almaya "tamamen katılıyorum" düzeyinde, %25,6'sının "katılıyorum" düzeyinde, %21,2'sinin "kısmen katılıyorum" düzeyinde, %17,3'ünün "katılmıyorum" düzeyinde ve %11,2'sinin "hiç katılmıyorum" düzeyinde cevap verdiği görülmüştür. Bu sonuçlardan öğrencilerin %24,7'sinin yüksek lisans eğitimini almaya tamamen katıldığı ve %25,6'sının katıldığı ve total de % 53'ünün yüksek lisans eğitimine olumlu yönde yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Makalemizin örneklem grubunu teşkil eden 312 öğretmen adayı üç farklı ilde lokal olarak değerlendirilmiştir, ancak mezun olacak olan bu öğretmen adayları muhtemelen Türkiye'nin birçok bölgesinde öğretmen olarak görev alacaktır. Nitekim araştırma bulgularında ortaya çıkan ve olumlu görünen bu durum öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli ve popüler hale dönüşmesini sağlayacaktır. Böylece öğretmen adayları yüksek lisans yaparak hem mesleki ve akademik gelişimlerini tamamlayacak hem de Eskicumalı'ya (2002) göre sosyal statüsü düşük olan bu mesleğinin niteliğini artırmış olacaktır.

Tablo 11. Öğrencilerin doktora eğitimi alıp almama konusundaki isteklilik derecesine göre dağılımları

Doktora Eğitimi Alma İsteklilik Derecesi	n	%	Ort
Tamamen Katılıyorum	54	17,3	3,00
Katılıyorum	60	19,2	
Kısmen Katılıyorum	82	26,3	
Katılmıyorum	67	21,5	
Hiç Katılmıyorum	49	15,7	
Toplam	312	100	

Tablo 11'e göre, öğrencilerin yüksek lisans eğitiminden sonra doktora eğitimi almayı isteyip istememe durumları incelendiğinde; öğrencilerin %17,3'ünün "tamamen katılıyorum" düzeyinde, %19,2'sinin "katılıyorum" düzeyinde, %26,3'ünün "kısmen katılıyorum" düzeyinde, %21,5'inin "katılmıyorum" düzeyinde ve %15,7'sinin "hiç katılmıyorum" düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Sonuç olarak tabloda öğrencilerin doktora eğitimi alıp almama

konusunda kararsız oldukları aritmetik ortalamadan (Ort=3,00) anlaşılmaktadır. Fakat tabloda genel olarak öğrencilerin %36,5'inin doktora eğitimi alma konusunda olumlu düşündüğü görülmektedir. Bu durumun öğrencilerin kişisel gelişimleri açısından umut verici ve sevindirici bir durum olarak görüleceği ve öğretmenlik mesleğinin profesyonel statüde bir meslek olmasına daha fazla katkıda bulunacağına yorumlanabilir. Bazı öğrencilerin (n=82) doktora yapma konusunda kararsız olmaları ise şu sebeplere bağlanabilir:

1. Öğrencilerin yabancı dil konusunda kendilerini yetersiz görmeleri,
2. Öğrencilerin henüz yüksek lisans programlarından geçmemeleri ve program içerikleri konusunda gerekli bilgiye sahibi olmamaları,
3. Doktora programları daha fazla akademik başarı gerektirdiğinden, öğrencilerin bu programlarda kendilerini yeterli görmemelerini düşünmeleri,
4. Öğrencilerin kendi mesleki alanlarında uzmanlaşmak için yüksek lisans eğitiminin yeterli olacağını düşünmeleri,
5. Doktora programlarının daha fazla emek ve bilimsel çalışma gerektirmesi aynı zamanda uzun zaman alması.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının bazı sosyo-kültürel özellikleri ve kendi alanlarında lisansüstü eğitim yapma istekliliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın alt problemleri ile ilgili bulgular incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre, adayların %55,1'inin erkek, %44,9'unun kız öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Buradan erkeklerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyet özellikle ilköğretim öğretmenliğini seçmede önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bu konuda bazı açıklamalar bulunmaktadır. Erden'e (1998) göre, ilköğretim düzeyinde farklılık olmamasıyla birlikte bayan öğretmen sayısının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Şişman'a (1999) göre, bayanlar daha çok öğretmenlik mesleğini tercih etmektedir. Çapa ve Çil'e (2000) göre, öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak görüldüğüne dair yaygın bir görüş vardır. Erdem ve Anılan (2000) PAÜ Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 196 öğrenci üzerinde yaptıkları bir çalışmada; öğrencilerin %54,08'inin kız adaylarından; %45,91'inin erkek adaylarından oluştuğunu tespit etmiştir. Eskiçalı ve Yaman'ın (2001) Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerine yapmış oldukları araştırmada (n=415) adayların %70'inin öğretmenlik mesleğini daha çok bir bayan mesleği olarak gördüklerini ifade etmiştir. Saban (2003) tarafından yapılan bir çalışmada Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında öğrenim gören sınıf öğretmeni (n=381) adayların % 65,7'sinin kız, % 34,3'ünün ise erkek olduğu ortaya çıkmıştır. O'na göre bu durum sınıf öğretmenliğinin daha çok bir bayan mesleği olduğunu göstermektedir. Ekiz (2006) yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının % 49'unun bay, % 51'inin bayan olduğunu tespit etmiştir. Pehlivan (2008) yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının %78'inin bayan % 22' sinin bay

olduğunu ortaya çıkarmıştır. Temizyürek (2008) öğretmen adayları üzerine yaptığı çalışmada da aynı sonuca ulaşmıştır. Yine Kiraz ve diğerlerinin (2010) yaptığı bir çalışmada; öğretmenliği meslek olarak seçen öğrencilerin %60,5'i kız, %39,5'i erkek olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak yukarıda değinilen araştırmalar öğretmenliğin bir bayan mesleği olduğuna dair kanıyı doğrulamaktadır. Fakat araştırmada çıkan sonucumuz bu duruma zıt bir bulgu niteliğindedir. Araştırma evrenimizin ve örneklem sayımızın sınırlı oluşu duruma sebep olarak gösterilebilir.

2. Araştırmada mezun olunan lise türü değişkenine göre, adayların %71,2 'sinin genel liselerden %18,9' unun Anadolu Öğretmen Liselerinden ve % 9,9' unun yabancı dil ağırlıklı program uygulayan liselerden mezun olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan sınıf öğretmeni adaylarının lise türü değişkenine göre genel liselerden daha fazla mezun oldukları anlaşılmaktadır. Genel liselerin popülasyonu göz önünde tutulduğunda; bu sonuçlar normal görülmektedir. Ancak sonuçlar incelendiğinde; Anadolu Öğretmen Liselerinin sınıf öğretmeni yetiştirmede amacına çok iyi hizmet etmediği anlaşılmaktadır. Bu sonuç öğretmen adayları üzerinde yapılan başka araştırmalar tarafından da benzerlik göstermektedir. Okçabol ve Gök'e (1998) göre, göreceli olarak iyi okul niteliğinde görülen ve varlıklı kesimin gözdesi olan özel liselerden ve Anadolu /Anadolu Öğretmen Liselerinden gelen öğretmen sayısı yok denecek kadar azdır. Ok ve Önkol'a (2007) göre, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun devlet liselerinden mezun olduğu ve bunların arasında da genel lise mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmekte ve bunu Anadolu Öğretmen Lisesi mezunları izlemektedir. Ekiz (2006) sınıf öğretmeni adayları üzerinde yaptığı bir çalışmada adayların %62,7'sinin genel lise, %15,6'sının süper lise, %15,5'inin Anadolu Lisesi ve %3,5'inin Anadolu Öğretmen Liselerinden mezun olarak sınıf öğretmenliği bölümünü kazandığını tespit etmiştir. Yine Kiraz ve diğerleri (2010) yaptıkları bir çalışmada katılımcıların %60'ının genel lise; %27'sinin Anadolu Öğretmen Lisesi ve %13'ünün mesleki ve teknik okullardan, sanat okullarından ve diğer okullardan mezun olduğunu ortaya çıkarmıştır. Resmi Gazete'ye (1990) göre, Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak Anadolu Öğretmen Lisesi'nin amaçlarından biri de öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlamaktır. Sonuç olarak araştırmada ortaya çıkan bulgulara ve yukarıda değinilen literatür çalışmalarına bakıldığında; Anadolu Öğretmen Liselerinin sınıf öğretmeni yetiştirmesinde yukarıda verilen işlevini çok iyi yerine getirmediğini açıkça söyleyebiliriz. Anadolu Öğretmen Liselerinden mezun olanların tamamının ya da büyük bir çoğunluğunun öğretmen eğitimi programına girmesi beklenirken bu liselerin sınıf öğretmeni (n=312/59) yetiştirmesinde amacına çok fazla hizmet etmediğini görmekteyiz. Bu amacın gerçekleşmemesinde öğrencilerin sınıf öğretmenliği bölümünü cazip bulmayıp başka bir öğretmenlik programına yerleşmiş olabilecekleri, öğretmenliğin soyut içerikli olması, genç ve kalabalık gruplarla çalışmayı gerektirmesi, sosyo-ekonomik statüsünün yüksek olmaması, öğrencilerin beklentilerinin daha yüksek meslek türlerinde olması ve araştırma evreninin sınırlı olması gibi sebepler verilebilir.

3. Araştırmada adayların anne mesleği değişkenine göre dağılımında adayların % 90,4' ünün annesinin ev hanımı, % 4,2'sinin annesinin memur, % 1'inin annesinin serbest meslek, %4,5'inin annesinin işçi grubunda olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan adayların annelerinin mesleki durumunun ağırlıklı olarak ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda yapılmış başka çalışmalar olup araştırma bulgumuza benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Pehlivan (2008) yaptığı bir çalışmada; sınıf öğretmeni adaylarının %78'nin anne mesleğinin ev hanımı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yine Kiraz ve diğerlerinin (2010) yaptıkları bir çalışmada araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne babalarının meslekleriyle ilgili verdikleri yanıtlar incelendiğinde; öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%82) annesinin ev hanımı olduğu görülmüştür. Anon'nun (1998) verilerindeki açıklamaları adaylarının çoğunluğunun ev hanımı olmasındaki sebeplere örnek gösterilebilir. Anon'a (1998a) göre; okuma yazma bilen kızların toplam nüfus içindeki oranının % 77,7'ye, erkeklerin oranının ise % 94,0'a yükseldiği, ancak kızların %22,3'ünün, erkeklerin ise % 6'sının halen okuryazar olmadığı görülmektedir. Diplomasız okuryazar kızların oranı % 4,8'dir. Kızların % 50'4'ünün ilkokul, % 19,4'ünün orta dereceli okul ve yalnızca % 3,1'inin yükseköğretim veya fakülte mezunu olduğu belirlenmiştir. Kız çocukların başlıca okula gitmeme nedenleri; okula ilgi duymama (% 24,7), okul masraflarının yüksek olması (%17,2), ailelerinin izin vermemesi (%14,0), ev işlerinde aileye yardım etmek zorunda olmaları (%11,3), hane halkının ekonomik faaliyetlerine yardım etmek zorunda olmaları (% 7,5), uygun okulun olmaması (%4,0), sakatlanma veya hastalanma (% 3,5), ücretli çalışmak zorunda olmaları (% 2,0) ve öğretmenler ile iyi geçinmemeleri (%0,1) olarak sıralanmaktadır. Yine Anon'a (1998b) göre; özellikle kırsal kesimde kız çocuklarının işgücünden daha fazla yararlanması, erken evlilikler, okula geç başlama, kızların eğitime ilişkin güdülenme eksikliği, eğitim maliyetinin yüksekliği, ataerkil değer yargıları ve bunlara bağlı olarak eğitimin geleceğe yönelik bir katkısının olmayacağı düşüncesi kız çocuklarının eğitimini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. Sonuç olarak yukarıda verilen açıklamalar öğrencilerin anne mesleği dağılımında neden çoğunluğunun annesinin ev hanımı olduğunu ortaya koymaktadır.

4. Araştırmada adayların baba mesleklerine göre dağılımında %35,6'sının babasının memur, % 10,6'sının babasının esnaf ve sanatkâr, % 14,1'inin babasının çiftçi, % 18,3'ünün babasının serbest meslek ve % 21,5'inin babasının işçi olduğu ortaya çıkmıştır. Pehlivan (2008) ve Kiraz & diğerleri (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bu sonucumuz Gömleksiz'in (2004) "Öğretmenlerin büyük bir kısmı devlet memurudur ve öğretmenlik tüm ülkelerde görülen en yaygın mesleklerden biridir" yargısını desteklemektedir. Öğretmenlik, memur mesleği olduğuna göre buradan öğretmen adaylarının baba mesleğinden etkilenerek üniversiteye giriş sınavında bu mesleği tercih ettikleri yorumlanabilir.

5. Araştırmada adayların baba öğrenim durumları incelendiğinde, adayların % 28,5 'inin babası ilkokul, % 15,1'inin babası ortaokul, % 34,3'ünün babası lise,

% 18,3'ünün babası üniversite mezunu olduğu ve son olarak %3,8 'inin ise babasının okula gitmediği ortaya çıkmıştır. Bu durumda araştırma evreninde yer alan sınıf öğretmeni adaylarının çoğunluğunun baba eğitim düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir. Ekiz (2006); Pehlivan (2008) ve Temizyürek (2008) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

6. Araştırmada öğrencilerin ailelerinin ikamet ettikleri yerler incelendiğinde; adayların % 11,5'inin köylerde, %19,2'sinin ilçe merkezinde, % 67,9'unun il merkezinde ve %1,3'ünün de diğer bölgelerde ikamet ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan genel olarak öğretmen adaylarının ailelerinin çoğunluğunun (%67,9'u) il merkezinde ikamet ettikleri ve kırsal kesimden gelen öğrencilerin çok az olduğu anlaşılmaktadır. Ekiz (2006); Temizyürek (2008) ve Kiraz ve diğerlerin (2010) yaptıkları çalışmalarda da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

7. Araştırmada öğrencilerin aile gelir durumları incelendiğinde; adayların aile gelirleri açısından ilk sırayı %37,5 ile asgari ücret ve 1200 TL arasındaki gelir grubu almıştır. İkinci olarak %34 ile 1201-1800 TL arasındaki gelir grubu; üçüncü olarak %13,1 ile 1801-3600 TL arasındaki gelir grubu; dördüncü olarak % 12,5 ile asgari ücret grubu ve son olarak %2,9 ile 3601 TL üstündeki gelir grubu olan aileler gelmektedir. Bu sonuçlara göre, araştırma evrenindeki öğretmen adaylarının çoğunluğunun alt ve orta gelirli ailelerden geldikleri söylenebilir. Adaylarının anne baba meslekleri, baba eğitim durumları ve aile gelirleri ile ilgili sonuçları birlikte düşünüldüğünde Tezcan (1981); Sönmez (1989); Akar (1998); Erjem (2000); Pehlivan (2008) ve Temizyürek (2008) tarafından yapılan araştırma sonuçları dikkat çekicidir ve bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Erden (1998) ve Eskicumalı'ya (2002) göre, öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyinin ve statüsünün düşük olması sebebiyle öğretmenlik mesleği daha çok alt ve orta gelir grubundan gelen bireyler tarafından tercih edilmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar ve araştırma sonucumuz öğretmenlik mesleğinin daha çok toplumun alt ve orta aile gelir grubuna mensup bireyler tarafından tercih edildiğini doğrulamaktadır.

8. Araştırmada adayların lisansüstü eğitim isteklilikleri incelendiğinde; adayların yüksek lisans eğitimi almayı isteme konusunda % 50,3'ünün istekli olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan adayların yarısının yüksek lisans eğitimi alma konusunda olumlu düşünerek yüksek lisans eğitimi almaya istekli oldukları anlaşılmaktadır. Doktora eğitimi konusunda ise adayların %37,5'inin istekli olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

Öğretmenlik mesleğini kişisel ve sosyal faktörlerden dolayı tercih eden bayanların sayısı fazla olabilir, fakat bu meslek ne bir kadın mesleği ne de bir erkek mesleğidir. Yani bu meslek cinsiyet faktörü ile özdeşleştirilmemelidir. Aslında her iki cinsiyetinde başarılı bir şekilde yapabileceği bir meslektir.

Araştırmamızda Anadolu Öğretmen Liselerinden mezun olanların tamamının ya da büyük bir çoğunluğunun öğretmen eğitimi programına girmediği ve bu liselerin sınıf öğretmeni yetiştirmesinde amaca çok fazla hizmet etmediği ortaya çıkmıştır. Bu durumda bu kurumların amaçlarına daha fazla hizmet etmesi ve öğretmenlik mesleğine yönelik daha fazla güdüleyici pedagojik programlar sunması gerekir. Ayrıca öğretmenlik mesleği, sadece toplumun alt ve orta sınıf ailelerin tercih ettiği bir meslek haline gelmemeli. Bunun için öğretmenlik mesleğinin sosyo- ekonomik statüsünün yükseltilmesi bu anlamda doyurucu çalışmaların yapılması gerekir.

Öğretmen adaylarının akademik algılarının yükseltilebilmesi için üniversitelerin daha fazla akademik çalışmalara yer vermesi gerekir. Gerek öğretim üyeleri gerek öğretim elemanları öğretmen adaylarına kendi alanlarında yüksek lisans ve doktora yapmaları için teşvik edici çalışmalarda bulunabilir. Bu çalışmalar:

1. Öğrencilerin bilgi şöleni, kongre ve panel gibi etkinliklere katılımını sağlamak.
2. Öğrenciler ile birlikte koordineli bilimsel araştırmalar yürütmek ve onlara aktif görevler sunmak.
3. Öğrencilerin bireysel başarısını ortaya çıkaracak özgün çalışmalarda bulunmak.
4. Mesleki ve akademik alanda öğrencilerin gelişimlerini, karşılıklı etkileşimlerini ve değişimlerini sağlayacak çalışmalara ağırlık vermek.
5. Lisansüstü eğitimin önemi öğrencilere aşılansarak öğrencilerin akademik istekliliklerini artırmak.

Tüm bunlar öğretmen adaylarının kendi alanlarında lisansüstü eğitim almayı düşünmelerini sağlayacak ve buna binaen akademik bir çevrenin oluşmasına ve daha nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesine imkân sağlamış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akar, İ.(1998). Cumhuriyetin 75. Yılına Girerken Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdama Genel Bakış. İstanbul: Yeni Türkiye, sayı.23-27. ss.2127-2132.
- Alhas, A.(2006). Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açılıarı. Ankara: Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Anon, (1998a). T.B.M.M. Kızın Statüsünü Araştırma Komisyonu Raporu. T.C. Başbakanlık Kızın Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Kasım 1998, Takav Matbaacılık Yay., A.Ş., Ankara.
- Anon. (1998b). Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye'de Kızın Durumu. T.C. Başbakanlık Kızın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara: Takav Matbaacılık Yay., A.Ş.
- Arıcı, H.(1997). Bilim insanı yetiştirme: Lisansüstü eğitim ve sorunları–Sosyal Bilimler alanında. (s. 53-64).Türkiye Bilimler Akademisi bilimsel toplantı serileri 7: Ankara.

- Çapa, Y., Çil, N.(2000). “*Öğretmen Adayların Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi S. 18.
- Çelenk, S.(1988). Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ekiz, D.(2006). “*Sınıf Öğretmenliği Mesleğine Yönelen Adayların Profilleri ve Geleceğe Yönelik Beklentilerinin İncelenmesi*”. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 16, Sayı: 1
- Erdem, A. R. & Anılan, H. (2000). „*PAÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları*”. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı (IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Bildirileri), 15-16 Ekim 1998, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Bildiri, 7, 144–149
- Erden, M. (1998).*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yay.
- Erjem, Y. (1999). Öğretmenlik Mesleğinin Seçiminde Rol Oynayan Sosyal ve Psikolojik Etkenler, *Öğretmen Dünyası*. Ankara:, ss.24-28.
- Erkılıç. T.A.(2007) Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitim İstekliliklerini Etkileyen Etkenler GAUJ. Soc. & Appl. Sci., 3(5), 46-72.
- Eskicumalı, A.(2002). Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği. Ö.YEditör), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegema Yay.
- Eskicumalı, A. Yaman, E.(2001). “*Öğretmenlik Mesleğinin Sosyo-Ekonomik Statüsü ve Bu Mesleğin Bir Kız Mesleği Haline Dönüşmesi Üzerine Bir Araştırma*”. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2: 53-68.
- Güdek, B.(2007) Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara: Yayımlanmış Doktora Tezi.
- Hacıoğlu, F., Alkan, C.(1997). Öğretmenlik Uygulamaları Öğretim Teknolojisi. İstanbul:Alkım Yay.
- Karşlı, D.M.(2004).*Öğretmenlik Mesleğine Giriş Alternatif Yaklaşım*.2.baskı, Ankara PegemA Yay.
- Karakütük, K.(1989).”*Türkiye’de öğretim sorunları ve çözüm önerileri*.” Ankara: Ankara Üniversitesi Dergisi.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Tekisik Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N.(2005).*Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yay.,12.Baskı, İstanbul.
- Kiraz ve Diğerleri .(2010). *Öğretmen Adaylarının Eğitim Görüşlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Elementary Education Online, MEB. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43.maddesi.
- Ok, A. ve Önkol, P. (2007). *Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Öğretmen Adaylarının Profili Eğitim ve Bilim*, 32, 143, 13–25.
- Okçabol, R. & Gök, F.(1998).*Öğretmen Profili Araştırma Raporu*, Eğitim Sen Yay.

- Pehlivan, K.(2008). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo Kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 4, Sayı 2.
- Resmi Gazete, .(1990). MEB Anadolu Öğretmen Liseleri Yönetmeliği. Ankara: Sayı: 20723.
- Sevinç, B.(2001).*Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları. Sorunlar ve Öneriler*, Journal Of Faculty Of Educational Sciences, C.34 S.1
- Sönmez, V. (1989). Türkiye'de Öğretmenin Ekonomik Durumu. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı.4, Ss.77-84.
- Saban, A. (2003). “*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Demografik Özellikleri ve Mesleki Eğilimleri*”. Eğitim Araştırmaları, 10: 91–10.
- Şişman, M.(1999). Öğretmenliğe Giriş. PegemA Yay., Ankara.
- Tekişik, H.(1986). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları.
- Temiyürek, F.(2008). *Türkçe Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Güz 2008, 6(4), 663-692
- Tezcan, M. (1981). Eğitim Sosyolojisine Giriş. Ankara: A.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay.
- Tezcan, M.(1992).Eğitim Sosyolojisi. Zirve Ofset. Ankara.
- Uçan, A.(2002).Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar. Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- YÖK/Dünya Bankası.(1982-2007). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi. Ankara.
- YÖK, YÖK Kanununun Mad. 2, Mad.3, 2547 Resmi Gazete, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, Ankara.
- Varış, F.(1972). “*Türkiye’de Lisansüstü Eğitim*.” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yay., Ankara:
- Yıldırım, A.,Şimşek, H.(2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yay., Ankara.

SUMMARY

Although teaching is a very old task, it is quite new to regard it as a profession. Even today, many people believe that those with knowledge and experience for a certain subject can become a teacher. Because education has become a science and developed, the knowledge of teaching as a profession has started gaining importance and the need for people with knowledge and skills has emerged (Erden, 1998).

The vocation of teaching is an art of educating the generation to be useful, constructive, creative and is having good personality and citizenship for the family, the nation and the country. These people whom teachers educate make their society happy, improve their hometown and strengthen their country. Thus, the future of our nation, and country and its improvement in economy depend on, success the teachers provide in their professions (Tekişik, 1986). In Turkey, teaching has taken one of the most strategic responsibilities of society and

country. The importance and indispensability the profession of teaching has been realized in time and interest for a high quality of the profession of teaching is increasing gradually (Uçan, 2002 Akt: Güdek, 2007). Each profession has its own features and in a way these features are qualities making a profession different. The features of teaching are as follows;

1. Teaching is one of the most widespread professions in all countries,
2. The majority of teachers are civil servants,
3. People growing from lower classes of society choose teaching,
4. The salary of this profession is low,
5. The rate of those who change and leave the profession is high,
6. The social status isn't valuable enough,
7. Teaching has become a profession mainly preferred by women,

Higher education is an activity that leads to post-graduation at a university, aims to educate scientists benefited for knowledge via research, and provides the needs of the developing society (Varış, 1972). It is education program which provides mastering power with a higher level of knowledge and skill than graduation by scrutinizing a subject in detail. These given programs aim to deepen academic thought and give rise to quality of teachers in profession. The reasons that help higher education develop and gain importance is as follows (Karakütük, 1989):

1. The accumulation of knowledge, rapid development in technology make higher education necessary after graduation.
2. The need for manpower of high quality in the development of country.
3. Rapid development of science, technology and the important role university takes.
4. The duration of basic education and advancing age.
5. The increasing need for educating staff with increasing rate of studying at university.

The purpose of this study is to determine socio-cultural characteristics and willingness of graduate education of teacher candidates and are they willing to get higher education after graduation?

Screening method was used in the research and a poll showing socio-cultural aspects that are a means of collecting information and their willingness to have a higher education was applied. This research in which screening model was used a descriptive character. The population of study consists of 312 final year students, 172 of whom is male and 140 female, attending classroom teaching at İnönü, Fırat and Erzinan Universities in 2008-2009 academic years. The data were collected with identified socio-cultural characteristics questionnaire by which was developed researcher and with a Likert-type scale determined willingness of postgraduate. The data on the scale was analyzed using techniques

such as arithmetic average, percentage distribution and frequency in the SPSS 15.0 package program.

The results of the research are shown as follows:

1. 55, 1 % of studied students is male while 44,9 is female meaning male are more than female.
2. It's been reported that 90,4 percent of students' mothers is housewife, and 4,2 % of them is civil servant, 1 % is self-employed, 2,6 % is worker and 1,9 % is in another work group. It's understood that the majority is housewife.
3. According to the high school type; It's been shown that 71,2 percent of students were graduated from secondary school ; 18,9 percent Anatolian Teacher Training High Schools; 9,9 percent foreign language program high school. When considering the general population in high schools, these results are normal. But when the results are examined, it has been understood that Anatolian teacher high schools don't serve very well its own purpose in classroom teachers educating.
4. As for profession range of the students' fathers, 35,6 percent is civil servant, 10,6 percent is tradesman and craftsman, 14,1 percent is farmer, 18,3 percent is self-employed and 21,5 percent is worker.
5. It's been shown that 28,5 percent of the fathers is primary school graduate, 15,1 percent secondary school graduate, 34,3 percent high school graduate, 18,3 percent university graduate, and 3,8 percent never attended school. In this case, it is understood that father education levels of the majority of teachers prospective is intermediate.
6. It's been reported that 11,5 percent of the students inhabit at village, 19,2 percent in town-center, 67,9 percent in the city-centre and 1,3 percent in other regions. This means that 67,9 percent inhabit city-center.
7. It's been demonstrated that monthly income of 12,5 percent of students is below the minimum wage, 37,5 % between minimum wage and 1200 TL, 34 % between 1201 and 1800 TL, 13,1 % between 1801 and 3600 TL and 2,9 % is over 3601 TL. This shows that students are coming from lower and middle income classes of society.
8. It's been reported that 50,3 percent of students is willing to have a master program, 21,2 % is unsure, 28,5 % reluctant. Moreover it is understood that half of the students have a positive idea for master education. It's understood that 37,5 percent is willing to have P.H.D education, 37,2 % is not in favour and 26,3 % not sure.

It may be more than the number of women who choose the profession because of personal and social factors, but what this profession is neither a male profession nor a female profession. In other words, this profession should not be identified with by a factor of gender. In fact, both genders can do successfully is a profession.

It is understood that all the students who graduated from Anatolian high school or the majority didn't enter the teaching education and these schools haven't

served very much to the aim in educating class teachers. In this situation, it is necessary for the institutions to serve this aim and present more pedagogical programs through teaching as a profession.

Teaching mustn't become a profession preferred by lower and middle classes of society, so it is necessary to increase the popularity of teaching as a profession, and do satisfying studies in socio-economic aspect. Universities can present satisfying studies to the students to increase academic perceptions of teacher candidates these studies;

1. Providing participation of students in activities such as congress, panel, and information festivals.
2. Applying coordinated scientific investigations with students and presenting them active missions.
3. Participating in original investigations to reveal students' personal success.
4. Giving importance to the studies which provide students' developments, mutual interaction and change professional and academic field
5. Increasing students' academic demands by giving importance to postgraduate study.